

אוצר ידיעות התורה

• משיעור המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א •

אכילת חולין בטהרה בזמן הזה (1)

בשיח שרפי קודש (ח"ג) ערך הרה"ק מקצק ז"ע את מ"ח הביא על הרה"ק רבי מנחם מענדל השרף מקצק ז"ע: "פרישותו בקודש היה להפליא, לא היה בידו שום מטבע, רק משמשו נטלם, אכל חולין בטהרה שלא הוכשר לקבל טומאה".

מקובלי צפת אכלו חולין בטהרה בימי הפסח

בספר אוצר גזנים (פרק י) הובא תקנות שנכתבו על ידי מקובלי העיר צפת בשנת של"ו, ונשלחו למארוקו, בין התקנות הוזכר: "ש חסידים ואנשי מעשה שאוכלים חוליהם בטהרה בעשרת ימי תשובה, וכן בפסח". כאן באים אנו לידי מובח גדולה, כי כל העצה לאכילת חולין בטהרה שייכת בעיקר בכל ימות השנה, אמנם בימי הפסח צצריכים לאכול מצה שנעשית מחיטה ומים, הרי הדבר בלתי אפשרי, כי המצה נהיית מוכשרת לקבל טומאה, וכיצד זה יכלו לאכול חולין בטהרה בימי הפסח.

אכילת חולין בטהרה על ידי האר"י הקדוש

השל"ה הקדוש (שער האחיזה את ט' טורה, אות כ"ה) הביא, כי האר"י הקדוש היה אוכל חולין בטהרה מראש השנה ועד יום הכיפורים, וכן הביא החמדת ימים (ח"ג פרק א' אות כ"ב): "ואמר על רבינו הגדול האר"י זכרונו לחיי העולם הבא, שהיה אוכל מן ראש השנה עד יום הכיפורים חולין בטהרה, דגן שלא הוכשר וגילוש במי פירות, והמים היו שותים מן הבאר באופן שלא יגעו בו".

אכן זה פשוט וברור שלא נהג כן האר"י הקדוש כל ימיו, אלא רק בעשרת ימי תשובה, וכמו שהעיד המהר"ח בתשובה (באר מים חיים סי' פ"ב): "על מה ששאל מעלת כבוד תורתך אם אפשר לאכול חולין בטהרה בזמן הזה, יודע לכבוד תורתך כי הרב מורי זכרונו לברכה, לא נהג מנהג זה מימיו, ומשמע קצת כי אף בעשרת ימי תשובה לא נהג כן, וצריך לדחוק שכונתו באופן כללי על כל ימות השנה".

והנה על הנהגת האר"י הקדוש היינו יכולים לומר ליישב הדברים, לפי מה שהביא הרב חיד"א בספרו מדבר קדמות (מערכת א' אות כ"ז): "זאני בעניונו פשיטא לי, דרבינו האר"י זכר צדיק לברכה היה נטהר באפר פרה על יד אליהו זכור לטוב, ואז נהג עליו רוח הקדש להפליא. והגם כי לא ראיתי כתוב רמז מזה, ולא שמעתי, לבי אומר לי שהרב זכרונו לברכה היה מעלים הדבר העלם נמרץ לרוב ענותנותו", ואם כן בפועל יכול היה האר"י הקדוש לטהר עצמו באפר פרה, וממילא היה יכול לאכול חולין בטהרה בלא כל דקדוק.

[בוה יש ליישב גם כן מה שהעידו (באר מים חיים סי' פ"ב, הערת המגיה את א') על הצעת השל"ה הקדוש לשתות את המים מן המעיין או הבאר, והעידו מהנהגת האר"י הקדוש שלא לשתות מן המעיין עצמו, רק בכלי, ולכאורה כיצד יתיישב הדבר עם הנהגת האר"י הקדוש עצמו בהזבחה בזה דברי המהר"ח (באר מים חיים סי' פ"ב) שהציע הצעה אחרת בזה, אמנם לפי הנ"ל יש לומר כי האר"י הקדוש לא הוצרך לעצה זו, כי היה מטוהר את עצמו באפר פרה, ולכן היה יכול לשתות מים ללא כל חשש].

שולי הדברים יש להעיר, כי הרב חיד"א (מדבר קדמות מערכת א' אות כ"ו) כתב עול: "אפר פרה היה לאמוזרים, כמו שכתבו הראשונים ממה שאמרו (נה"י) חבירי מדכן בגליל, והביא דבריהם הרב משנה למלך פרק ג' דאבל סוף דין א' עיין שם באורך. ובוה יבא לכלל יישוב מה שאמרו בירושלמי (שבת פ"א ה"ג) דרב אוכל חולין בטהרה בעשרת ימי תשובה, והוה בה רבנן בתראי טובא, ועיין מה שנתמה הרב פרי חדש סוף סימן תר"ו, ובהכי ינוח לנו, דהאמוראים היו כל פרו קדושים", ובדמשך דבריו הביא את השערתו על האר"י שהיה לו אכל פרה, ופלא גדול הוא שלא ציין לדברי השל"ה הקדוש הנ"ל שאכל האר"י חולין בטהרה בעשרת ימי תשובה, המתישבים לפי דבריו שהיה לו להאר"י אפרי פרה, וצ"ע.

אכילת חולין בטהרה של המגן אברהם

כפי שהזכרנו, הביא השל"ה הקדוש את הדרך בה יוכל האדם לאכול חולין בטהרה, גם אם גופו טמא בטומאת מת.

המגן אברהם (סי' תר"ג) מביא את דברי השל"ה הקדוש, אשר כפי שהבאנו, עיקר הורעיון שבדבריו הוא, לאכול מאכלים שלא הוכשרו לקבל טומאה, וממילא אינם טמאים. אמנם תמה על זה המגן אברהם, שהרי מובאר בגמרא (קידושין כה.) שהלשון מטמאה במוע, ואם כן מאחר והמאכלים נכנסים אל תוך פיו, הרי הם נטמאים על ידי לשונו.

למעשה כבר הזכרנו כי העצה היא לשתות מן המים ככל שהמים עדיין מחוברים למעיין מקור המים, וממילא אין המים נטמאים, ועוד נאריך בזה בהמשך דברינו להעמיד את קושיית המגן אברהם על מקומה וענינה.

ברם, זה פשוט וברור, כי לפי דברי המגן אברהם, אין מקום לעצתו של השל"ה הקדוש, וממילא לפי דעתו אין יכולים לאכול חולין בטהרה בזמן הזה, והואיל וכולנו טמאי מתים.

בזה באים אנו לפליאה ותמיהה גדולה, שהרי הפרי מגדים באגרותיו (אגרת ה) כותב: "הלא ידוע מאדונינו המגן אברהם זכרונו לברכה, כל ימיו היה אוכל חולין בטהרה ובמצמצם, והיה לומד תורה לשמה, וכעת רבן של כל בני הגולה, וכוכבו מאיר מסוף עולם ועד סופו" [וכן ציין בעל הזקדוקי סופרים בגליון שם הגדולים (דפוס בישוחן קובץ כ"ג עמ' רכ"ה), שהיה המגן אברהם אוכל חולין בטהרה] והדבר תמוה ביותר, שכן המגן אברהם עצמו חולק על דברי השל"ה הקדוש, ולדעתו הוא מן הנמנע לאכול חולין בטהרה בזמן הזה, וכיצד ייתכן שהמגן אברהם עצמו יאכל חולין בטהרה כל ימיו.

במשך השנים, התברר מקור הדברים של הפרי מגדים, והוא בהקדמת בן המג"א לחיבורו, שם כתב: "ברוך אברם לא-ל עליון, אשר מגין צערו בידו, וכחו לסבול, לקבל עליו יסורים של אהבה, שלא היה בהם ביטול תורה, כי אף על משכבו היה נאנה, לא שקט ולא נח, כל ימיו חולין בטהרה היתה לו, ולא מושו תלמידיו מבית אהלו", וניכר הדבר לכל מעיין רואה, כי לא נכתב כל ימיו אכל חולין בטהרה, אלא החובה היא שכל ימיו היה יומי חולי וייסורים, במליצת הלשון, ומשכך לכאורה מכאן הוא מקורו של הפרי מגדים, אלא שהדבר תמוה כיצד טעה בזה הפרי מגדים, להבין הכוונה שהיה המגן אברהם אוכל חולין בטהרה כל ימיו, שאינו מעניין הדברים כל עיקר.

כיום, במהדורות החדשות של השו"ע תיקנו כבר את הלשון בדברי הפרי מגדים, כשדעת רבים שמדובר בטעות הדפוס, ואכן מתוכן הדברים שבדברי הפרי מגדים גם כן ניכר היטב, כי לא הייתה כוונתו לציין את דבר אכילת חולין בטהרה, אלא כהמשך לשונו 'בטהרה ובמצמצם', שכנראה מתוכן דברי הפרי מגדים, רצה להדגיש כיצד שהמגן אברהם מתחילה היה חולה ומצומצם, ומכל מקום על ידי שלמד תורה לשמה, זכה להיות רבן של כל בני הגולה, להיות כוכבו מאיר מסוף העולם ועד סופו, ועל כן פשוט וברור כי אף כוונת הפרי מגדים עצמו לא הייתה לומר שאכל חולין בטהרה, כניכר היטב על לשונו.

גדולים שהעידו עליהם שאכלו חולין בטהרה

מצאנו במשך הדורות, שהעידו על כמה מגדולי הדורות, שהיו אוכלים חולין בטהרה, וברפרט בעשרת ימי תשובה, שאמרו עליהם מובאר בירושלמי (שבת פ"א ה"ג) שיש להקפיד לאכול חולין בטהרה, והענין הטור (אר"ה סי' תר"ג) דברים אלו, שכשפשוטו נראה שדבריו הינם הוראה הלכה למעשה, וכן נקט הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל בחיבורו חכמת שלמה (סי' תר"ה) בכוננת דברי הטור.